

Η Στοκχόλμη φλέγεται

Μια προλεταριακή σημείωση

Η Στοκχόλμη είναι η μοναδική σκανδιναβική πόλη που βρίσκεται στο top-10 της λίστας των πλουσιότερων περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη λίστα του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος (ESS της Eurostat), που βασίζεται στην αγοραστική δύναμη και είναι προσαρμοσμένο στο ΑΕΠ από το 2010 και ο δείκτης είναι ο μέσος όρος της ΕΕ - 24.500 ευρώ ή περίπου 200.000 σουηδικές κορώνες - η Στοκχόλμη βρίσκεται στην 9η θέση με 168%.

Στο ίδιο μήκος κύματος, ο *Economist* δημοσίευσε πρόσφατα μια *Ειδική Έκθεση: Οι σκανδιναβικές χώρες, Φώτα του Βορρά*¹. Εκεί εξυμνούσε την κοινωνικο-οικονομική λύση που προώθησε η σουηδική αστική τάξη σε σύγκριση με άλλες δυτικές χώρες και τα κοινωνικο-οικονομικά διαχειριστικά μέτρα που πήρε κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών: «Οι σκανδιναβικές χώρες ανακαλύπτουν εκ νέου το καπιταλιστικό μοντέλο τους ... Το τελικό πρόκριμα είναι να μάθουμε από το σκανδιναβικό παράδειγμα...».

Όλη αυτή η ιστορία σχετικά με το σουηδικό θαύμα βρίθεται στα μέσα ενημέρωσης σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο. Φυσικά, η αστική τάξη διεθνώς θέλει να δείξει περίτρανα πόσο εκτιμά την επιτυχία ενός μέλους της οικογένειάς της στην αντιμετώπιση των μεγάλων πολιτικών και οικονομικών προβλημάτων της εποχής μας, δεδομένου ότι η μεταπολεμική περίοδος ανασυγκρότησης που διατήρησε τον κύκλο συσσώρευσης του κεφαλαίου τερματίστηκε στη δεκαετία του 1970. Ο *Economist* συνοψίζει το σουηδικό αυτό επίτευγμα ως ακολούθως:

«Η Σουηδία έχει μειώσει τις δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ από 67% που ήταν το 1993 σε 49% σήμερα. Σύντομα θα έχει λιγότερο κράτος από τη Βρετανία. Έχει επίσης μειώσει τον ανώτατο φορολογικό συντελεστή κατά 27 ποσοστιαίες μονάδες από το 1983, σε 57%, και έχει καταργήσει φόρους επί της ιδιοκτησίας, της περιουσίας και της κληρονομιάς. Εντός του έτους θα γίνει μείωση του εταιρικού φορολογικού συντελεστή από 26,3% σε 22%.

¹ “Special Report: The Nordic countries, Northern Lights”, *The Economist*, 2 Φεβρουαρίου 2013.

Επιπλέον, η Σουηδία πήρε περιοριστικά μέτρα² δημοσιονομικής ορθοδοξίας και δεσμεύτηκε να δημιουργήσει δημοσιονομικό πλεόνασμα. Το δημόσιο χρέος της μειώθηκε από 70% του ΑΕΠ που ήταν το 1993 σε 37% το 2010 και ο προϋπολογισμός της πέρασε από έλλειμμα της τάξης του 11% σε πλεόνασμα της τάξης του 0,3% κατά την ίδια περίοδο. Αυτό επέτρεψε σε μια χώρα με μια μικρή, ανοικτή οικονομία να ανακάμψει γρήγορα από την οικονομική θύελλα του 2007-8. Η Σουηδία έθεσε επίσης το συνταξιοδοτικό της σύστημα σε μια υγιή βάση, αντικαθιστώντας το σύστημα προκαθορισμένων παροχών σε ένα σύστημα καθορισμένων εισφορών με αυτόματες αναπροσαρμογές με βάση την επιμήκυνση του προσδόκιμου ζωής».³

Το ιστορικό πλαίσιο

Η δυσκολία του καπιταλιστικού κόσμου προκειμένου να αντιμετωπίσει την πτώση του ποσοστού κέρδους σε παγκόσμιο επίπεδο από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 εμφανίστηκε κυρίως με τη μορφή της «οικονομίας της ελεύθερης αγοράς». Ο Θατσερισμός και ο Ρεηγκανισμός, τουλάχιστον στο δυτικό καπιταλιστικό κόσμο, ως έκφραση της απελευθέρωσης των δυνάμεων της αγοράς, άρχισαν να αντιμετωπίζουν τα πολύ βασικά προβλήματα ή τις προκλήσεις στο πλαίσιο του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής σε διεθνές και σε εθνικό επίπεδο. Και αυτό έγινε μέσω της προσπάθειας να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητα και την κερδοφορία. Το οικονομικό αποτέλεσμα της διεξαγωγής αυτού του είδους μεταρρυθμίσεων, όπως η ιστορία έχει αποδείξει, οδήγησε συνολικά σε μείωση του μεγέθους και στο κλείσιμο παραδοσιακών βιομηχανιών και τομέων του τριτογενή τομέα.

Το σουηδικό κεφάλαιο, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και τον ρόλο του στη διεθνή καπιταλιστική αγορά, έπρεπε να ακολουθήσει τη γενική τάση μέσα στον καπιταλιστικό κόσμο, δηλ. την αποβιομηχάνιση και τους λεγόμενους μηχανισμούς της "ελεύθερης αγοράς" με τον δικό του τρόπο. Μετά από τρεις δεκαετίες διαδοχικών προγραμμάτων λιτότητας, συρρίκνωσης του κράτους πρόνοιας καθώς και άλλων κοινωνικο-οικονομικών πολιτικών για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανταγωνιστικότητας και της μείωσης του ποσοστού κέρδους του σουηδικού κεφαλαίου

² Στο αγγλικό κείμενο χρησιμοποιείται ο όρος "golden straightjacket". Προέρχεται από μία από τις θέσεις του Τόμας Φρίντμαν που ήταν ότι στο παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο της οικονομίας οι επιμέρους χώρες πρέπει να θυσιάσουν κάποιο βαθμό οικονομικής κυριαρχίας στις κεφαλαιαγορές και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις. Μια τέτοια κατάσταση ονομάστηκε «χρυσός ζουρλομανδύας». (Σ.τ.Μ.)

³ *The Economist*, 2 Φεβρουαρίου 2013.

και των διεθνών δραστηριοτήτων του, τα αποτελέσματα αυτής της καλά σχεδιασμένης αστικής διαδικασίας και των καταστροφικών συνεπειών της είναι αισθητά κυρίως εκεί όπου βρίσκονται οργανωμένα και δομημένα τα πιο αδύναμα τμήματα του προλεταριάτου δηλ. στην καρδιά της σύγχρονης πόλης της Στοκχόλμης, στα προάστια. Φυσικά όχι σε όλα τα προάστια, αλλά σε αυτά που είχαν σχεδιαστεί ως περιοχές κατοικίας για τομείς της εργατικής τάξης με χαμηλούς μισθούς και μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό. Προάστια όπως το Χούσμπυ, Ρίνκενμπι, Τένστα κτλ. εντάχθηκαν στο «Πρόγραμμα Ένα Εκατομμύριο» [Million Program].⁴ Από τη δεκαετία του 1970 εγκαταλείφθηκαν τέτοια στεγαστικά σχέδια λόγω της εφαρμογής της καθαρής καπιταλιστικής οικονομικής πολιτικής ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και να διατηρηθεί η κερδοφορία των δραστηριοτήτων του κεφαλαίου.

Και έτσι, τα αποτελέσματα δεκαετιών παρακμής και υποβάθμισης του βιοτικού επιπέδου που οδήγησαν στην αύξηση της φτώχειας σε απίστευτο βαθμό σε σχέση με τα σουηδικά στάνταρντ καταδεικνύονται ως ακολούθως:

- Υψηλό επίπεδο ανεργίας: Το ποσοστό ανεργίας ήταν μεταξύ 27-28% για τα έτη 2011 - 2013, και αυτό περιλαμβάνει τη συνολική ανεργία των νέων (15-24 ετών). Ωστόσο, όταν πρόκειται για νέους από οικογένειες μεταναστών, και οι οποίοι συνήθως ζουν σε αυτά τα προάστια, το ποσοστό πρέπει να είναι πολύ υψηλότερο του 28% (δεν υπάρχουν ειδικές έρευνες για αυτόν τον τομέα ανέργων).⁵
- Το στεγαστικό ζήτημα: Παρόμοια στεγαστικά προγράμματα όπως το Million program της δεκαετίας του 1970 προκειμένου να παρασχεθεί στέγη στη νέα γενιά των χαμηλόμισθων εργαζομένων που προέρχονται από αυτά τα προάστια δεν επαναλήφθηκαν. Επιπλέον, η κακή ή μη συντήρηση αυτών των προαστίων καθώς και μια σχεδόν ανεξέλεγκτη αύξηση του αριθμού των κατοίκων αποτελούν άλλον ένα βασικό παράγοντα για την υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων των περιοχών αυτών.

⁴ Η έλλειψη στέγης αποτελούσε φλέγον πολιτικό ζήτημα στις αρχές του 1960. Στη Στοκχόλμη η λίστα αναμονής ανερχόταν σε πάνω από 100.000 και η αναμονή για ένα σπίτι μπορούσε να είναι έως και δέκα χρόνια. Το 1965 το Κοινοβούλιο ενέκρινε ένα πρόγραμμα στεγαστικής πολιτικής με στόχο την οικοδόμηση ενός εκατομμυρίου νέων κατοικιών μέσα σε μια δεκαετία. Πηγή: Το βιβλίο *The Million Program in Stockholm*. Βλ. επίσης en.wikipedia.org

⁵ SCB: Statistiska centralbyrån: www.scb.se

- Ανύπαρκτες ή κακής ποιότητας κοινωνικές υπηρεσίες: ολοένα υποβαθμιζόμενη ποιότητα παροχής υπηρεσιών στους τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας, των κοινωνικών υπηρεσιών και του πολιτισμού.⁶

Έτσι, η υψηλή ανεργία για το σύνολο του εργατικού δυναμικού σε αυτά τα προάστια, καθώς και το ζήτημα της στέγασης και της υποβαθμισμένης ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, μετέτρεψε σταδιακά τις περιοχές αυτές από τη δεκαετία του '80 σε σύγχρονα γκέτο.

Έτσι, δεν θα πρέπει να εκπλήσσει κανείς όταν οι κάτοικοι του Χούσμπυ συγκρίνουν το μέρος αυτό με το Αφγανιστάν⁷. Κάθε νέος με άνεργους γονείς, κακές εκπαιδευτικές επιδόσεις και καταγωγή από αυτά τα προάστια⁸ γνωρίζει πάρα πολύ καλά ότι κάθε δυνατότητα να εισέλθει στην αγορά εργασίας είναι πολύ δύσκολη, αν δεν είναι ανύπαρκτη. Σε μια κατακερματισμένη κοινωνία εξαιτίας των άλυτων αντιφάσεων του αποκλεισμού, όπου ο διαχωρισμός, ο ρατσισμός και ο ισλαμισμός αποτελούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα στο πλαίσιο της υπάρχουσας τάξης πραγμάτων, το να έχεις μια φυσιολογική ζωή, δηλ. να κάνεις μια κανονική δουλειά και να ζεις ανθρώπινα, αποτελεί ένα άπιαστο όνειρο για τη νεότερη γενιά των προλετάρων, ειδικά για όσους βρίσκονται παγιδευμένοι στα σύγχρονα γκέτο του καπιταλιστικού πολεοδομικού σχεδιασμού, όπως στο Χούσμπι, το Ρίνκενμπι ή το Ρόσενγκορντ στο Μάλμε.⁹

Η ιστορία δύο πόλεων

Ανάλογα με το ποια οπτική επιλέγει να δει κανείς από την «Στοκχόλμη την πρωτεύουσα της Σκανδιναβίας» («Στοκχόλμη - Περιφερειακή Επιχειρηματική Ανάπτυξη»)¹⁰ οι εικόνες μπορεί να είναι πολύ συγκρουσιακές. Για την αστική τάξη, τα ταραχοποιά προάστια –π.χ. Χούσμπι, Ρίνκενμπι, Τένστα κτλ. που έχουν δημιουργηθεί από τον καπιταλιστικό πολεοδομικό σχεδιασμό από τα τέλη της δεκαετίας του 1970– δεν θα έπρεπε να θεω-

⁶ *Dagens Nyheter*: 26 Μαΐου.

⁷ *Dagens Nyheter*: 20 Μαΐου 2013.

⁸ SALSAS Database: Το SALSASV είναι ένα στατιστικό μοντέλο που συγκρίνει αποτελέσματα βαθμολογιών για τους δήμους και τα σχολεία.

⁹ Husby, Rinkeby, Rosengård, Malmö. (Σ.τ.Μ.)

¹⁰ *Stockholm Business Region Development*: Πρόκειται για τον επιχειρηματικό οδηγό της Στοκχόλμης που απευθύνεται σε επενδυτές. (Σ.τ.Μ.)

ρούνται μέρος της θαυμάσιας Στοκχόλμης. Ή όπως το έθεσε ένας οργανωμένος ένοπλος αστυνομικός, *οι νεολαιίστικες εξεγέρσεις είναι μέρη για «αρουραίους, αλήτες, αράπηδες ...»*.¹¹

Ωστόσο, αυτή είναι η ιστορία μιας πόλης από καπιταλιστική σκοπιά, όπου η δεξιά κυβέρνηση από το 2006, και φυσικά ως συνέχεια της προηγούμενης αριστερής κυβέρνησης δηλ. το SDP¹², εισήγαγε μια σειρά κοινωνικο-οικονομικών προγραμμάτων ή εντατικοποίησε αυτά που είχαν ήδη προβλεφθεί και αφορούσαν τη συρρίκνωση των δομών πρόνοιας, που θεσπίστηκαν ως αντίμετρα της πτώσης του ποσοστού κέρδους.

Από προλεταριακή σκοπιά μπορούμε να παρατηρήσουμε καθαρά την υπάρχουσα κοινωνική ιεραρχία και μια νέα βελτιωμένη έκδοση της καπιταλιστικής ταξικής κοινωνίας από την άποψη των ανταγωνιστικών σχέσεων μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου, ή των ανταγωνιστικών προλεταριακών και αστικών ταξικών δομών.

Στο πλαίσιο αυτό, η ιστορία της Στοκχόλμης είναι για την υπάρχουσα ταξική κοινωνία, με την εκτεταμένη δυστυχία και τη φτώχεια, τουλάχιστον καθημερινότητα αυτού του τμήματος της εργατικής τάξης στα σχεδόν εγκαταλελειμμένα προάστια, όπου η έλλειψη μελλοντικών προοπτικών και βαθιά κοινωνικο-οικονομικών μειονεκτημάτων δημιουργούν το σκοτεινό περιβάλλον ενός λούμπεν προλεταριάτου, με την εγκληματικότητα και τη βία να αποτελούν προϋπόθεση για τη ζωή σε αυτά τα μέρη.

Επιπλέον, λόγω της απουσίας μιας προλεταριακής προοπτικής και ταξικής πάλης, το ταξικό μίσος και η δυσαρέσκεια στις νεότερες γενιές των προλεταρίων μπορεί να αξιοποιηθεί από όλα τα είδη των αντιπρολεταριακών ιδεολογιών, από τα δεξιά μέχρι τα αριστερά της άρχουσας τάξης, συμπεριλαμβανομένων των ρατσιστικών, αντι-ρατσιστικών και ισλαμιστικών...

Hamid Moradei
28 Μαΐου 2013

Πηγή: <http://www.leftcom.org/>

¹¹ *Expressen*, 22 Μαΐου.

¹² Swedish Social Democratic Party (Σουηδικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα) (Σ.τ.Μ.)